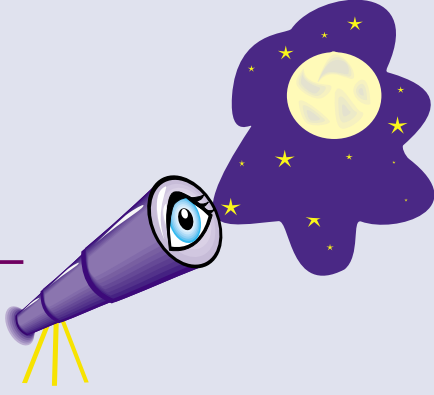

Gökyüzü

Alp Akoğlu

Messier Albümü - 3 (M81, M82)

Büyük Ay, bu ay en iyi gözlenebilen takımyıldızlar arasında. Bu takımyıldızda 7 Messier cismi yer alıyor. Bu gök cisimlerinin hepsi de amatör gökbilimcilerin en çok gözledikleri Messier cisimlerinden. Messier Albümü'nün bu bölümünde birbirine çok yakın iki gökadayı, M81 ve M82'yi ele aldık. Bu gökadalara, küçük teleskoplarla ya da dürbünle gözlenebilen birkaç gökadanın ikisi.

M81

Sarmal Gökada

Sağ Açıklık: 9^h55.6^d

Dik Açıklık: +69°04'

Uzaklık: 12 milyon ışık yılı

Parlaklık: 6,9 kadir

M81, gökyüzünde bulunması kolay ve çok etkileyici bir gök cismi olduğundan, amatör gökbilimcilerin en çok gözlediği gökadalardan biridir. 6,8 kadir parlaklığa sahip olması sayesinde, küçük gözlem

araçlarıyla gözlenebilir. Hatta, bu gökadayı çıplak gözle görebildiğini söyleyen amatörler de var. M81'i çıplak gözle görmek çok zor; ancak, gözlem koşullarının idealse gökadayı çıplak gözle görmeyi deneyebilirsiniz.

M81, içinde bulunduğu gökada kümesine adını veriyor. M81 Gökada Kümesi, Samanyolu'nun da içinde yer aldığı Yerel Küme'ye en yakın kümelerden biri. M81 Gökada Kümesi, M82'yle birlikte toplam 12 gökada içeriyor.

M81, Ay'ın yaklaşık yarısı çapında görünür büyüklüğü olan sarmal bir gökadaydır. Gökadaya küçük bir teleskopla baktığınızda, çekirdeğinin, başka hiçbir gökadamada olmadığı kadar tanecikli yapıda olduğunu görürsünüz. Ayrıca, gökadanın kenarları, karşılıklı duran iki parlak yay gibi görünür.

Gökada, en iyi orta boy bir teleskopla gözlenebiliyor. Ancak, küçük teleskoplarla ya da dürbünle, uygun gökyüzü koşullarında rahatlıkla gözlenebilir.

M 82

Şekilsiz Gökada

Sağ Açıklık: 9^h55.8^d

Dik Açıklık: +69°41'

Uzaklık: 12 milyon ışık yılı

Parlaklık: 8,4 kadir

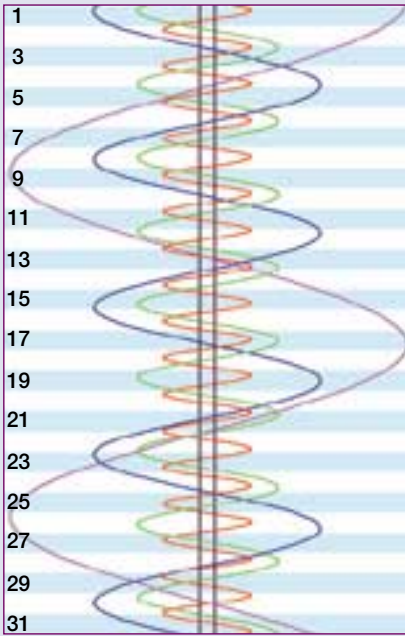
M82, bu ilginç görüntüsünü bundan bir süre önce M81'le yaklaşmasına borçlu. Birkaç on milyon yıl önce, M81 ve

Büyük Ay Takımyıldızı

M82 birbirlerine çok yaklaştılar. Bu tam bir çarpışma olmadı ama çok daha büyük kütleli olan M81'in güçlü kütleçekimi, M82'nin şeklinin belirgin biçimde bozulmasına yol açtı. Yakınlaşma, doğal olarak M81'de de bazı izler bıraktı. Çok belirgin olmamakla beraber, gökadanın sarmal yapısında bazı bozulmalar meydana geldi. Gökadalar, hâlâ birbirlerine çok yakınlar. Aralarındaki uzaklık sadece 150.000 ışık yılı. Bu gökadalardan görünür uzaklıklarıysa sadece yarım derece, yani Ay'ın görünür çapıyla aynı. Geniş açıyla bakan bir teleskopla her iki gökadayı da aynı görüş alanında görebilirsiniz.

M82, görünümünden dolayı bir puroya benzetilir. M82'nin Hubble Uzay Teleskopu'yla yapılan gözlemlerinde, çok genç küresel yıldız kümelerine rastlandı. Bunun, M81'le olan yakınlaşmanın tetiklediği yıldız oluşumunun bir sonucu olduğu düşünülüyor.

— Io — Europa — Ganymede — Callisto
Mart ayında Jüpiter'in dört büyük uydusunun gezegene göre konumları.

1 Mart saat 22:00; 15 Mart saat 21:00;
31 Mart 20:00'de gökyüzünün genel görünüşü

M82, M81'e göre daha sönük olması na karşın, küçük teleskoplarla rahatlıkla gözlenebilir. Gökada, teleskopla bakıldığında, bir gökadayı değil silik bir ışıktan oluşan puroya benziyor.

Gezegenler

Jüpiter, Güneş battıktan sonra neredeyse tam başucunda yer alıyor. Gezegeni görmek için hava kararırken başınızı tam yukarı kaldırmamız yeterli. Zaten gezegen o sırada Ay'dan sonra gökyüzündeki en parlak gökcsimi. Jüpiter, bir süredir olduğu gibi İkizler Takımyıldızı'nda, ikizlerin ayaklarının bulunduğu bölgede yer alıyor. Mart ayı, gezegenin uydularının gezegenin gölgesinde kalışını izlemek için iyi bir dönem. Gezegenin gölgesi, yörüngesindeki konumundan ve bizim bakış açımızdan dolayı olabilecek en uzak konuma uzanıyor.

Satürn, Jüpiter'in yaklaşık 30° sağ altında, Boğa Takımyıldızı'nda yer alıyor. Gezegenin Boğa'nın en parlak yıldızı Aldebaran'la görünür uzaklığıysa yaklaşık 4° kadar. Satürn de halka düzleminin bize göre oldukça eğik oluşu nedeniyle bu

sıralar teleskoplu gözlemler için çok uygun durumda.

Mars, gökyüzündeki konumunu hâlâ koruyor ve Satürn-Aldebaran ikilisinin sağ altında yer alıyor. Gezegenin rengini Aldebaran'inkiyile karşılaştırabilirsiniz. Mars, Aldebaran'dan biraz daha parlak; ancak, hemen hemen aynı renkte.

Bir süredir Güneş'e çok yakın görünür konumda yer alan **Venüs**, gözlerden uzak kalmıştı. Mart ayından başlayarak, gezegeni artık akşam yıldızı olarak gözleyebileceğiz. Ayın ilk günlerinde, Güneş battıktan yaklaşık 30 dakika sonra gezegeni batı ufku üzerinde gözleyebilirsiniz. Ayın ilerleyen günlerinde gezegen yükselmeyi sürdüreceğinden, gökyüzünde bulunması daha kolay olacak. Venüs, teleskoplu gözlemcilere fazla bir şey sunmuyor. Gezegen, teleskoptan bakıldığında küçük bir disk olarak görünecek.

Merkür, ay süresince Güneş'e çok yakın görünür konumda yer alacağından gözlenmesi zor.

Ay, 6 Mart'ta sondördün, 14 Mart'ta yeniay, 22 Mart'ta ilkdördün, 28 Mart'ta dolunay evrelerinden geçecek.

Gök Olayları

12 Mart'ta, Merkür, Ay'ın 3° kuzeyinde yer alacak.

14 Mart'ta, Ay enötede (Dünya'ya en uzak konumunda) olacak.

18 Mart'ta, Mars, Ay'ın 4° kuzeyinde yer alacak.

20 Mart'ta, Satürn ve Ay yakın görünümde olacak. Aynı gün, ilkbahar ılımlı var, yani geceyle gündüz uzunluğu eşit olacak.

22 Mart'ta, Jüpiter ve Ay çok yakın görünümde olacak.

28 Mart'ta, Ay enberide (Dünya'ya en yakın konumunda) olacak.

31 Mart'ta, Satürn Aldebaran'ın 4° kuzeyinde yer alacak.